

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการจัดโปรแกรมนันทนาการที่มีต่อการพัฒนาสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่ใช้โปรแกรมนันทนาการกับกลุ่มที่ไม่ใช้โปรแกรมนันทนาการ ขั้นตอนในการวิจัยมีดังนี้

1. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือ
3. การดำเนินการทดลอง
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากร

ประชากรเป็นผู้สูงอายุหญิง ที่มีอายุระหว่าง 55-65 ปี ที่มีสุขภาพแข็งแรง ที่อาศัยอยู่ในอำเภอเซกา จังหวัดหนองคาย จำนวน 4,459 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นอาสาสมัครผู้สูงอายุหญิง ที่มีอายุระหว่าง 55- 65 ปี ที่มีสุขภาพแข็งแรง ที่อาศัยอยู่ในอำเภอเซกา จังหวัดหนองคาย จำนวน 40 คน โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบทดลอง ที่มีกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม มีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง 10 สัปดาห์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย โปรแกรมนันทนาการ และแบบประเมินทักษะการจัดการสุขภาพ

1. โปรแกรมนันทนาการ

ในการสร้างโปรแกรมนันทนาการ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เอกสาร ตำรา วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิ และข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา
2. ศึกษาการจัดโปรแกรมนันทนาการจากรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำแนว

ทางที่ได้จากการศึกษาและสำรวจแล้วข้างต้นมาปรับปรุง ประยุกต์สร้างโปรแกรมนันทนาการขึ้นตามความเหมาะสม โปรแกรมนันทนาการสำหรับผู้สูงอายุที่ประกอบด้วยกิจกรรมนันทนาการที่หลากหลาย โดยจัดตามประเภทของกิจกรรมนันทนาการต่างๆ ดังนี้

1. กิจกรรมนันทนาการพัฒนาสุขภาพและสมรรถภาพ
2. กิจกรรมนันทนาการประเภทเกมและกีฬา
3. กิจกรรมนันทนาการพิเศษ
4. กิจกรรมนันทนาการประเภทศิลปหัตถกรรม
5. กิจกรรมนันทนาการงานอดิเรก
6. กิจกรรมนันทนาการประเภทงานอาสาสมัคร เพื่อพัฒนาสังคม
7. กิจกรรมนันทนาการที่ส่งเสริมการอ่าน พุด เขียน
8. กิจกรรมนันทนาการการพัฒนาจิตใจและความสงบสุข
9. กิจกรรมนันทนาการกลุ่มสัมพันธ์และมนุษย์สัมพันธ์
10. กิจกรรมนันทนาการการดนตรีและร้องเพลง
11. กิจกรรมนันทนาการกลางแจ้ง/นอกเมือง
12. กิจกรรมนันทนาการการเดินรำและกิจกรรมเข้าจังหวะ.
13. กิจกรรมนันทนาการทางสังคม

ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก

โปรแกรมนันทนาการในช่วงต้นนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อทดลองใช้ในการพัฒนาสุขภาพของผู้สูงอายุ 5 ด้าน ได้แก่ สุขภาพทางด้านร่างกาย สุขภาพทางด้านจิตวิญญาณ สุขภาพทางด้านอารมณ์ สุขภาพทางด้านสังคม และสุขภาพทางด้านสติปัญญาของผู้สูงอายุโดยการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบการวิจัยที่มีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีการทดสอบก่อนและหลังการเป็นเวลา 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน อยู่ในช่วงเวลา 16.00 –17.00 น.

3. นำโปรแกรมนันทนาการและกิจกรรมที่ได้คัดเลือกแล้ว ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจแก้ไขและปรับปรุงให้เหมาะสม

4. หากคุณภาพเครื่องมือโดยนำโปรแกรมนันทนาการ ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการจัดโปรแกรมนันทนาการในผู้สูงอายุ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความแม่นยำเชิงเนื้อหา (Content Validity) และสำนวนภาษาในการสื่อความหมาย พร้อมรับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

5. นำโปรแกรมนันทนาการมาปรับปรุงแก้ไข เป็นเครื่องมือฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล

2. แบบประเมินทักษะการจัดการสุขภาพ

แบบประเมินทักษะการจัดการสุขภาพซึ่งแบบประเมินนี้ เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จาก Robbins, G.; Powers, D. and Burgess, S. *A Wellness Way of Life*. (1999) ซึ่งแปลและเรียบเรียงโดย สมบัติ กาญจนกิจ ในจิตวิทยาการกีฬา : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ (2542) เป็นข้อความเกี่ยวกับการจัดสุขภาพของผู้สูงอายุ 5 ด้าน ได้แก่ สุขภาพทางด้านร่างกาย สุขภาพทางด้านจิตวิญญาณ สุขภาพทางด้านอารมณ์ สุขภาพทางด้านสังคม และสุขภาพทางด้านสติปัญญา

“สุขภาพทางด้านร่างกาย” หมายถึง ความแข็งแรงของร่างกาย หรือการปราศจากความเจ็บป่วยของอวัยวะทุกส่วนในร่างกาย บุคคลที่มีสุขภาพดีคือบุคคลที่มีโรคภัยไข้เจ็บ และไม่เป็น “พาหะ” ของโรค หรือไม่มีเชื้อโรคซ่อนอยู่ซึ่งจะติดต่อเผยแพร่ไปยังผู้อื่นได้

“สุขภาพทางด้านจิตวิญญาณ” หมายถึง เป็นผู้ที่สามารถแสดงออกถึงจุดมุ่งหมายของชีวิตได้เป็นอย่างดี มีประสบการณ์ในความรัก ความสนุกสนาน ความสงบ และความพอเพียง

“สุขภาพทางด้านอารมณ์” หมายถึง ความสามารถในการแสดงอารมณ์ได้เหมาะสม ซึ่งเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสุขภาพทางด้านจิตใจ

“สุขภาพทางด้านสังคม” หมายถึง มีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่นปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในสังคมนั้นได้ดี

“สุขภาพทางสติปัญญา” หมายถึง หมายถึง สามารถเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตได้อย่างดี

แบบประเมินทักษะการจัดการสุขภาพนี้ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ สม่าเสมอ บ่อยครั้ง นานครั้ง น้อยมาก ไม่เคย โดยข้อความแสดงเจตคติทางด้านบวก

ขั้นตอนในการพัฒนาเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาแบบประเมินทักษะการจัดการสุขภาพ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับสุขภาพผู้สูงอายุทั้ง 5 ด้าน จากเอกสารวารสาร ตำรา ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ นำมาปรับปรุงตามความเหมาะสม

2. ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างเครื่องมือ ซึ่งเป็นแบบประเมินจากตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. กำหนดขอบเขตและโครงสร้างแบบประเมินทักษะการจัดการสุขภาพ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการศึกษา

4. หาคุณภาพของแบบประเมินทักษะการจัดการสุขภาพ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นผู้ที่ทำงาน หรือมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับจัดการนันทนาการที่ส่งเสริมสุขภาพในผู้สูงอายุ ไม่น้อยกว่า 5 ปี ทำการตรวจสอบหาความแม่นยำของแบบประเมินพร้อมรับข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะมาทำการคัดเลือกและปรับปรุงแบบประเมินทักษะการจัดการสุขภาพ
ดูรายละเอียดในภาคผนวก ข

เกณฑ์การให้คะแนนและการแปลความหมาย

การให้คะแนนแบบประเมินทักษะการจัดการสุขภาพของผู้สูงอายุในอำเภอเขวาสันรินทร์ จังหวัดหนองคาย ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ ดังนี้

1. แบบประเมินทักษะการจัดการสุขภาพ เป็นข้อความที่สอบถามเกี่ยวกับการจัดการสุขภาพของผู้สูงอายุ 5 ด้าน ได้แก่ สุขภาพทางด้านร่างกาย สุขภาพทางด้านจิตวิญญาณ สุขภาพทางด้านอารมณ์ สุขภาพทางด้านสังคม และสุขภาพทางด้านสติปัญญา มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนนการตอบแบบประเมินทักษะการจัดการสุขภาพเป็นรายข้อคือ

สม่ำเสมอ	5
บ่อยครั้ง	4
นานครั้ง	3
น้อยครั้ง	2
ไม่เคย	1

การแปลความหมายโดยใช้เกณฑ์ในการประเมินผลโดยอิงเกณฑ์ (Criterion reference) หาค่าเฉลี่ยเมื่อทำการวิเคราะห์แปลผล (วิเชียร เกตุสิงห์, 2538) คือ

ค่าเฉลี่ย	ระดับเจตคติ
3.67 - 5.00	ดี
2.34 - 3.66	ปานกลาง
1.00 - 2.33	ไม่ดี

การดำเนินการวิจัย

- ศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัยทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการวิจัย
- ทำการประชาสัมพันธ์โปรแกรมนันทนาการให้กับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในอำเภอเขวาสันรินทร์ จังหวัดหนองคายได้รับทราบ

3. เปิดรับสมัครอาสาสมัครที่สนใจเป็นผู้สูงอายุเพศหญิง จำนวน 40 คน จำนวน 40 คน เพื่อเข้าร่วมในการวิจัยครั้งนี้
4. แบ่งกลุ่มอาสาสมัครออกเป็นกลุ่มทดลอง 20 คน และกลุ่มควบคุม 20 คน
5. ดำเนินการทดลองโดยในวันปฐมนิเทศให้กลุ่มอาสาสมัครทั้งกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ทำแบบประเมินทักษะการจัดการสุขภาพก่อนการทดลอง (Pre-Test) แล้วบันทึกผลเก็บไว้ ดำเนินการทดลองรวมทั้งสิ้น 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วันๆ ละ 60 นาที เริ่มการทดลองวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2546 สิ้นสุด วันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2547

ตารางหลักในการดำเนินโปรแกรมนันทนาการ

16.00 น.	ผู้วิจัยเช็คชื่ออาสาสมัครที่เข้าร่วมกิจกรรม กล่าวนำถึงกิจกรรมโดยรวมในวันนั้น และแนะนำวิทยากร
16.10 น.	เริ่มดำเนินการกิจกรรม
16.50 น.	วิทยากรและผู้วิจัยกล่าวสรุป
16.55 น.	รับประทานอาหารว่าง
17.00 น.	สิ้นสุดกิจกรรมประจำวัน

6. ภายหลังสัปดาห์ที่ 10 ให้กลุ่มอาสาสมัครทั้งกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมทำแบบประเมินทักษะการจัดการสุขภาพอีกครั้ง (Post-Test) บันทึกผล

7. นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดไปวิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แต่ละรายการ

8. เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย ก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยการทดสอบค่า "ที" (t-test)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ทำหนังสือจากอาจารย์ที่ปรึกษา ถึงโรงเรียนอนุบาลเซกา และโรงพยาบาลเซกาเพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการใช้อาคารสถานที่เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
2. ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและโปรแกรมนันทนาการร่วมกับผู้ช่วยทำการวิจัย ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นเวลา 2 เดือน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินทักษะการจัดการสุขภาพ แล้วนำมาวิเคราะห์ ดังนี้
เปรียบเทียบความแตกต่างของโปรแกรมนันทนาการของคะแนนเฉลี่ย ก่อนการทดลอง
และหลังการทดลอง ภายในกลุ่มทดลอง และระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยการ
ทดสอบค่า "ที" (t-test)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่เกิดขึ้นรวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เอส พี
เอส เอส /พีซี 11.5(SPSS: Statistical Package for the Social Sciences/PC 11.5) โดยหาค่า
ต่างๆ ดังนี้

1. ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
2. เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย ก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง โดย
การทดสอบค่า "ที" (t-test)